

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 15.12.2006
COM(2006) 806 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK**

**Kétéves jelentés a hagyományos AKCS-banánszállítók számára nyújtott különleges
segítségnyújtási keretről**

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

Kétéves jelentés a hagyományos AKCS-banánszállítók számára nyújtott különleges segítségnyújtási keretről

1. BEVEZETÉS

Az Európai Közösség banánimportját hagyományosan olyan kvóta-rendszer keretében szabályozták, mely kedvezményes elbánásban részesítette az Afrikából, a Karib-tengeri és a csendes-óceáni térségből (AKCS) származó banánt. A kérdést többször is megvitatták az 1990-es években és a 2000-es évek elején. Ennek eredményeként a kvóta-rendszert többször is megváltoztatták (1998-ban és 2001-ben), majd annak helyébe 2006. január 1-től tarifa-alapú behozatali rendszer lépett.

Annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak a tizenkét hagyományos AKCS-banánszállítónak a megváltozott kereskedelmi megállapodásoknak való megfeleléshez, 1999-ben különleges segítségnyújtási keretet hoztak létre, melyet erre elkülönített költségvetési tételből finanszíroznak. A következő öt afrikai és hét Karib-tengeri ország hagyományos banánszállító és emiatt a különleges segítségnyújtási keret kedvezményezettje:

Belize, Kamerun, Zöld-foki-szigetek, Dominika, Grenada, Elefántcsontpart, Jamaica, Madagaszkár, Saint Lucia, Saint Vincent és Grenadine-szigetek, Szomália és Suriname

Ez a keret technikai segítségnyújtás mellett pénzügyi támogatást nyújt az érintett országok által kidolgozott specifikus projektekhez, melyek a Bizottsággal korábban kidolgozott és általa jóváhagyott hosszútávú stratégiára épülnek. Az egyes országoknak járó összegeket éves alapon számítják ki két kritérium figyelembevételével: az egyik a harmadik országok szállítói viszonylatában megfigyelt versenyképességbeli hátrány, a másik a banántermelés jelentősége az érintett AKCS-ország gazdaságában. Az éves költségvetés az 1999. évi 44,5 millió euróról 2006-ra fokozatosan 30,7 millió euróra csökkent. 1999 és 2003 között a felosztási kulcsot úgy állapították meg, hogy az több támogatást nyújtson az olyan országoknak, melyek nagyobb versenyképességbeli hátránnyal küzdenek, és ahol magasabb a banánágazat részesedése a teljes GDP-ből. 2004-től a számítások során a nemzeti felosztást legfeljebb 15 %-kal csökkenteni kell, a versenyképességükön javító országok esetében ez a ráta alacsonyabb.

2. JOGALAP

A Tanács 1999. április 22-én elfogadta a hagyományos AKCS-banánszállítók számára különleges segítségnyújtási keret létrehozásáról szóló 856/1999/EK rendeletet¹. A Bizottság 1999. július 22-én elfogadta az e rendelet végrehajtására irányuló részletes szabályok megállapításáról szóló 1609/1999/EK rendeletet².

A program általános célkitűzése a hagyományos AKCS-banántermelés versenyképességének javítása, vagy, amennyiben ez már nem valósítható meg, a szakosodás támogatása. Összefoglalva, e célkitűzéseket olyan projektek finanszírozásával kívánják megvalósítani, melyek:

- növelik a termelékenységet,
- javítják a minőséget,
- elősegítik a közösségi minőségi szabványoknak megfelelő termelést és marketinget
- az értékesítés javítására, környezetbarát termelési módszerekre (beleértve a tisztességes kereskedelemről származó banánt) összpontosító termelői szervezetek létrehozását célozzák
- értékesítési stratégiák kidolgozását célozzák a banán piacának EK közös szervezésének követelményei teljesítése érdekében
- támogatják a banántermelőket a környezetbarát termelési módszerek – beleértve a tisztességes kereskedelemről származó banánt – kidolgozásában.
- a szakosodás támogatása ott, ahol a banánágazat versenyképességének növekedése nem tartható fenn.

2005-ben és 2006-ban a költségvetési tétel 34,5 millió eurót, illetve 30,7 millió eurót tett ki. A 2005-ben és 2006-ban rendelkezésre álló (országokénti) összegeket megállapító bizottsági határozatokat 2005. április 29-én³ és 2006. március 31-én⁴ fogadták el. Az országokra vonatkozó felosztási képlet két kritériumra épül: a versenyképességbeli hátrány az AKCS-országok és a harmadik országok banánszállítói között és az ágazat jelentősége a kedvezményezett gazdaságában. Az utóbbi vonatkozásában elmondható, hogy a 7. szakaszban említett értékelés eredménye szerint a CIF-árak nem alkalmasak a versenyképesség mérésére, mivel azok nem tükrözik feltétlenül teljes mértékben az AKCS-országok és a legnagyobb kedvezményben részesített országok szállítói közötti versenyképességbeli hátrányokat.

¹ HL L 108., 1999.4.27., 2. o.

² HL L 190., 1999.7.23., 14. o.

³ A Bizottság C/2005/1303 sz. határozata

⁴ A Bizottság C/2006/1137 sz. határozata

A tanácsi rendelet 9. cikke meghatározza, hogy „2000. december 31-ig, és ettől kezdődően minden második évben a Bizottság az Európai Parlament és a Tanács részére jelentést terjeszt elő e rendelet működéséről, megfelelő esetben javaslatokkal kiegészítve.” Ez a jelentés a 2005-ös és a 2006-os éveket fogja át. A korábbi, 2003-ról és 2004-ről szóló jelentés⁵ 2004. december 21-én jelent meg.

3. PIACI ADATOK

2005-ben az EK banánfogyasztása 4 371 324 tonna volt, ebből 3 722 949 tonna importból származott, 648 375 tonna pedig belső termelésből. Az EK így az USA után (3 824 409 tonna) a világ második legnagyobb importpiaca. Az USA 2005. évi majdnem teljes banánimportja Dél-Amerikából származott (az AKCS-banán csupán 4 437 tonnát tett ki, ami az összes import 0,12 %-a).

Ezzel ellentétben az EK beszállítói három csoportba sorolhatók: Dél-Amerikából, az AKCS-országokból és az EK-termelőkől. 2005-ben Dél-Amerika a teljes EK-importból 79,5 %-kal részesedett, a fennmaradó 20,5 % AKCS-országokból származott. 2005-ben az EK legfontosabb dél-amerikai beszállítói Ecuador, Kolumbia és Costa Rica voltak, melyek külön-külön 1 059 245, 878 229 és 623 468 tonnát exportáltak. Ugyanebben az időszakban a Közösség főbb AKCS-szállítói a következő országok voltak: Kamerun, az Elefántcsontpart és a Dominikai Köztársaság, melyek külön-külön 253 349, 183 397 és 144 683 tonnát exportáltak.

2006. január 1-jével az EK módosította behozatali rendszerét. 2006 első hat hónapjában valamennyi (Dél-Amerikából, az AKCS-országokból és az EK-ból származó) banán ára 2005-höz képest alacsonyabb volt, bár a 2004. évi árakhoz hasonló szinten.

4. AZ EK KERESKEDELMI RENDSZERE

2006. január 1-jétől az EK új behozatali rendszert alkalmaz a banánokra vonatkozóan, mely 176 euró/tonna legnagyobb kedvezményes vámtarifából és az AKCS-országokból származó banánokra alkalmazott vámmentes kontingensből áll, 775 000 tonnáig. Az új rendszer megfelel az EK arra irányuló vállalásának, hogy 2006-tól tarifaalapú rendszerre tér át a korábbi kvótaalapú rendszerről. A rendszer figyelembe veszi az EK által javasolt tarifaszintek kérdésében 2005-ben meghozott két választottbíróági ítéletet, melyeket a Cotonou-i megállapodás alóli mentesítésről szóló megállapodás mellékletében felállított speciális WTO választottbíróági eljárás szerint hoztak.

Az EK vállalta, hogy megfigyeli az új rendszer különböző eredetű importokra gyakorolt hatását annak érdekében, hogy biztosíthassa a piachoz való hozzáférés korábbi rendszerrel egyenértékű feltételeit.

⁵ COM(2004) 823 végleges

Az AKCS-szállítók vonatkozásában a banánkereskedelem végleges rendszerét a gazdasági partnerségi megállapodások fedik le, melyekről jelenleg tárgyalások folynak az EK és az AKCS-országok között, és amelyek a tervek szerint 2008. január 1-jével lépnek hatályba.

5. PÉNZÜGYI HATÁROZATOK

5.1. 2005-ös költségvetési tétel

Az EFA-bizottság 2005 novemberében hagyta jóvá a tizenkét kedvezményezett által megküldött finanszírozási javaslatokat. Ez alapján a Bizottság 2005 decemberében elfogadta a kapcsolódó finanszírozási határozatokat és 2006 első felében valamennyi finanszírozási megállapodást aláírtak. A finanszírozási megállapodások összesen 34,5 millió eurót tettek ki, ez 7,5 %-os csökkenést jelent a 2004. évi költségvetési eredményhez képest.

Az elfogadott programok keretében az alapok 48 %-a a banánexport-ágazat versenyképességének javítását célozza hat országban. Az alapok kb. 52 %-a szakosodást szolgálja nyolc AKCS-országban. Az 1. melléklet részletes adatokat tartalmaz az alapok felosztásáról a program két célkitűzése között.

5.2. 2006-os költségvetési tétel

Az EFA-bizottság 2006 októberében hagyta jóvá a tizenkét kedvezményezett által megküldött finanszírozási javaslatokat. Ez alapján a Bizottság 2006 decemberében elfogadta a kapcsolódó finanszírozási határozatokat. A finanszírozási megállapodásokat várhatóan 2007 első felében írják alá, A tizenkét finanszírozási megállapodás teljes összege 30,7 millió eurót tett ki, ami 11 %-os csökkenést jelent a 2005. évi költségvetéshez képest

Az elfogadott programok szerint az alapok 39 %-a a banánexport-ágazat versenyképességének javítását célozza öt AKCS-országban. Az alapok kb. 61 %-a a szakosodást szolgálja kilenc AKCS-országban. Az 1. melléklet részletes adatokat tartalmaz az alapok felosztásáról a 856/1999/EK tanácsi rendelet két fő célkitűzése között. Az 1. ábra a célkitűzésekhez rendelt alapok időbeni alakulását mutatja, a 2. ábra az alapok országonkénti felosztását.

6. VÉGREHAJTÁS

6.1. A programok általános igazgatási működése

Az új finanszírozási szabályok bevezetése döntő hatást gyakorolt a költségvetési tételből finanszírozott valamennyi program végrehajtási módjára. 2005 és 2006 folyamán a legtöbb esetben lezárultak a szükséges kiigazítások a végrehajtási módokat illetően. Ezek keretében sor került a legtöbb olyan program érvényességi idejének 24 hónappal történő meghosszabbítására, amelyről 2003 előtt született határozat

A költségvetési rendelet 164. cikke szerinti, első ízben 2004-ben elvégzett ellenőrzés eredményei alapján tíz ország a részlegesen decentralizált programigazgatást választotta, a másik két országban a programokat centralizált igazgatás keretében hajtják végre. Ezeket a végrehajtási módokat a 2003-as, 2004-es és 2005-ös költségvetési évre elfogadott programokra, valamint a 2006-ra javasolt programra alkalmazták, Belize kivételével, mivel az részlegesen decentralizált igazgatásra tér át. A centralizált igazgatás keretében végrehajtott programokra (Belize, Grenada, Suriname, Kamerun és Szomália) a Bizottság előkészíti a szerződéseket és teljesíti a kifizetéseket. A részlegesen decentralizált igazgatás keretében végrehajtott programok (Jamaica, Dominikai Köztársaság, Saint Lucia, Saint Vincent és Grenadine-szigetek, Zöld-foki-szigetek, Elefántcsontpart és Madagaszkár) egy részét a finanszírozási megállapodásban kijelölt szerződéskötő hatóság hajtja végre a program-előirányzatokon keresztül. A Bizottság jóváhagyja a program-előirányzatokat és az 50 000 eurót meghaladó szerződések esetében előzetesen, az 50 000 euró alatti szerződések esetében utólagosan ellenőrzi a szerződéskötési eljárásokat. A program-előirányzatokon keresztül a működési költségek és a kis összegű szerződések esetében a kifizetések decentralizáltak a következő határokig:

Építési beruházásra irányuló szerződés	Szállítási szerződés	Szolgáltatási szerződés	Támogatási szerződés
< 300 000 EUR	< 150 000 EUR	< 200 000 EUR	≤ 100 000 EUR

A program-előirányzatok által le nem fedett szerződések tekintetében a Bizottság az 50 000 eurót meghaladó szerződések esetében előzetesen, az 50 000 euró alatti szerződések esetében utólagosan ellenőrzi a szerződéskötési eljárásokat és teljesíti a kifizetéseket.

2005 folyamán a valamennyi AKCS-kedvezményezett programjaiért az adott képviselő volt felelős. 2005 augusztusában lezárták az ellenőrzést, mely nagy mértékben járult hozzá a programok végrehajtásához mind mennyiségi (az aláírt szerződések száma), mind minőségi tekintetben. Az érintett képviselők a következők: Jamaica (Jamaica és Belize), Barbados (Dominika, Saint Lucia, Saint Vincent és Grenadine-szigetek és Grenada), Elefántcsontpart, Kamerun, Kenya (Szomália) és Madagaszkár, valamint a Suriname-ban és a Zöld-foki-szigeteken működő irodák.

6.2. A versenyképesség javítása

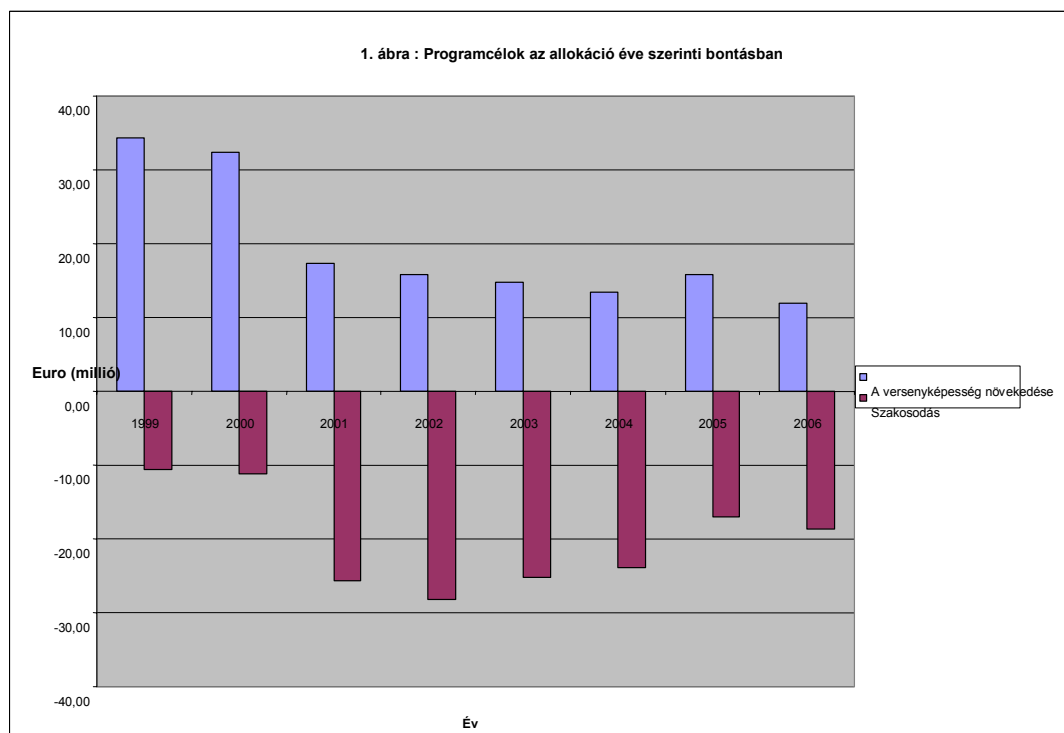
A banánexportőrök versenyképességének javítását célzó projektek folytatódtak abban az öt országban, melyek 2002–2004 között ezt a célkitűzést követték. A programok 2005-re és 2006-ra a következőket tartalmazzák:

- Az ültetvények megújítása Belize, Kamerun, Jamaica és Suriname esetében. Jamaica ültetvényeiben komoly károkat okoztak a hurrikánok 2004-ben és 2005-ben. Belize-ben, Jamaicán és Suriname-ban új banánfajtákat vezettek

be, melyek ellenállóbbak az olyan betegségekkel szemben, mint a fekete cercosporiosis (fekete sigatoka betegség).

- Az EUREGAP és/vagy ISO 14001 szerinti minőségtanúsítás megszerzésére vagy megőrzésére irányuló beruházások Belize-ben, Kamerunban, az Elefántcsontparton, Jamaicán és Suriname-ban. A nagyobb európai kereskedőknél követelmény az ezen minőségi előírásoknak való megfelelés.
- A banánok kezelése, csomagolása és raktározása Kamerunban, az Elefántcsontparton és Suriname-ban
- Az ültetvényeken szociális infrastruktúra megteremtése és az ültetvényi munkások számára szociális mikroprojektek kidolgozása Kamerunban és az Elefántcsontparton.
- Elsősorban a vidékfejlesztésre és az intézmények erősítésére összpontosító technikai segítségnyújtás Belize, Kamerun és Jamaica számára.

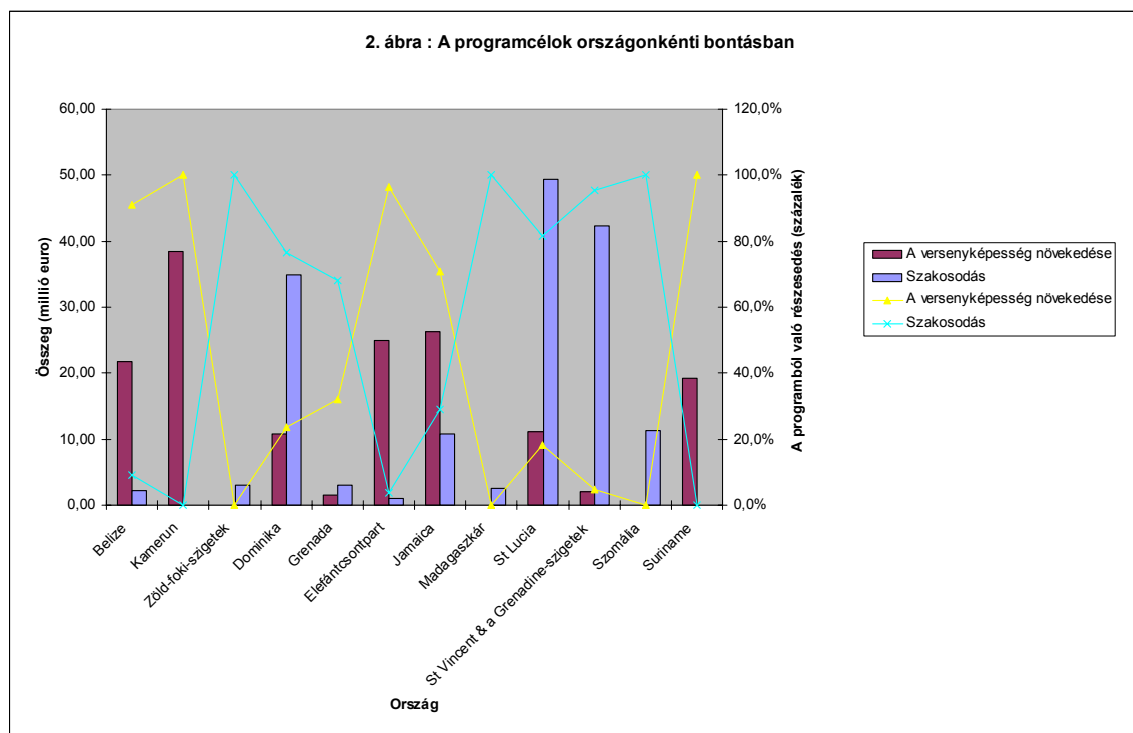
A 2005. évi különleges segítségnyújtási kereten belül Saint Lucia kérelmezte, hogy a részére kiosztott összeg 30 %-át képzésekre és technikai segítségnyújtásra használhassa fel a fennmaradó banánexport-ágazat támogatása céljából. Bár a banánexport versenyképességét támogató programok a 2005-ben rendelkezésre álló összeg majdnem 50 %-át tették ki, ez a szám 2006-ban 39 %-ra esett, mely hasonló a 2000-rel kezdődött időszak értékeihez (lásd: 1. melléklet). Mind az öt ország, mely támogatta ezt a célkitűzést, meg tudta tartani vagy növelni tudta az EK-ba exportált banán mennyiségét a 2003–2006 közötti időszakban.

6.3. Szakosodás

2005-ben és 2006-ban hét ország választotta célkitűzéseként a szakosodást (Zöld-foki-szigetek, Dominika, Grenada, Madagaszkár, Szomália, Saint Lucia és Saint Vincent és a Grenadine-szigetek). Ezek az országok vagy leállították exportjukat, vagy banánexportjuk jelentősen csökkent 1990 és 2000 között. 2003-2006 között egyiküknek sem sikerült piacokat visszaszereznie. A tervezett tevékenységek több gazdasági ágazatra és beruházási típusra terjednek ki, de mindegyik célja, hogy a (volt) banánültetvényeseknek és az ültetvényeken dolgozók számára alternatív jövedelemforrást nyújtson. A programok futamideje hosszabb, jellemzően 4-5 évig tartanak, mivel több idő alatt fejtik ki teljes hatásukat. A 2005-re és 2006-ra szóló programok a következőket tartalmazzák:

- Szakképzés, ideértve a felnőttek írás-olvasás oktatását volt banánültetvényesek/ültetvényeken dolgozók foglalkoztatásának növelése érdekében a kelet-karib-tengeri országok szolgáltatási ágazataiban.
- A mezőgazdaság kertészetre való szakosodása, mely a madagaszkári helyi piacot, valamint a kelet-karib-tengeri térség turizmusiparát és helyi piacát célozza meg. Jamaicán a volt banánexportőröknek segítséget nyújtanak a helyi piacra termelt banán- és főzőbanán-termelésre történő átálláshoz (Jamaica évente kb. 100 000 tonnányi friss és feldolgozott banánt és főzőbanánt fogyaszt). A mezőgazdaság szakosodásához nyújtott segítség tartalmazza a Mezőgazdasági Minisztériumok által nyújtott, a mezőgazdasági ismeretek terjesztésére irányuló szolgáltatások megerősítését.
- A kelet-karib-tengeri térségben általában véve a turizmuságazat és/vagy a magánszektor erősítése.
- Vidékfejlesztés a hagyományosan banántermelést folytató területeken Belize-ben, a Zöld-foki-szigeteken, Jamaicán és Szomáliában (ez tartalmazza a kisebb öntözőrendszerekbe való beruházásokat is).
- Mind a hét országban technikai segítségnyújtás és az intézmények támogatása.

6.4. Kötelezettségvállalások és kifizetések

Összefoglalva elmondható, hogy a programok végrehajtása továbbra is késedelmes. A kiosztott összegeknek csupán 48 %-át kötötték le építési beruházásra irányuló, szállítási, szolgáltatási és támogatási szerződésekre és csak 35 %-ot fizettek ki. Emiatt azon programok esetében, melyekről 1999 és 2005 között határoztak, kb. 150 millió eurót kell még leszerződni (RAC) és 186 millió eurót kell kifizetni (RAL).

A KARIB-TÉRSÉGNEK + AFRIKANAK JUTTATOTT ÖSSZEG 1999 - 2005	EUR 286.865.000,00
KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOK: KARIB-TÉRSÉG + AFRIKA 1999 - 2005	EUR 136.497.654,09
KIFIZETÉSEK KARIB-TÉRSÉG + AFRIKA 1999 - 2005	EUR 100.798.874,22
RAC KARIB-TÉRSÉG + AFRIKA 1999 - 2005	EUR 150.367.345,91
RAL KARIB-TÉRSÉG + AFRIKA 1999 - 2005	EUR 186.066.125,78

A 2. táblázat a kiosztott összegek évenkénti alakulását mutatja.

2. táblázat: A finanszírozási státusz alakulása az allokáció éve szerinti bontásban

Összes ország	Év	Kiutalások (EUR)	Kötelezettségvállalások (EUR)	Kifizetések (EUR)	RAC (EUR)	RAC %	RAL (EUR)
	1999	44.500.000,00	41.674.389,15	38.775.116,57	2.825.610,85	6%	5.724.883,43
	2000	44.475.000,00	29.092.520,01	26.724.232,22	15.382.479,99	35%	17.750.767,78
	2001	43.000.000,00	27.538.027,55	18.358.707,14	15.461.972,45	36%	24.641.292,86
	2002	44.500.000,00	20.691.397,47	9.962.299,53	23.808.602,53	54%	34.537.700,47
	2003	39.500.000,00	11.165.678,00	5.328.709,06	28.334.322,00	72%	34.171.290,94
	2004	37.290.000,00	5.463.873,41	2.508.005,01	31.826.126,59	85%	34.781.994,99
	2005	34.500.000,00	2.107.500,00	177.000,00	32.392.500,00	94%	34.323.000,00
	2006	30.690.000,00	0,00	0,00	30.690.000,00	100%	30.690.000,00
Részösszeg 2006 nélkül		287.765.000,00	137.733.385,59	101.834.069,53	150.031.614,41	52%	185.930.930,47

Az országoknak kiutalt összegek és tanulmányok

A 2006-ra kiosztott összegeket a 2. táblázat tartalmazza, de mivel a pénzügyi megállapodásokat még nem írták alá, ezeket nem tartalmazzák a fenti részösszegek. Különösen azon programok esetében figyelhető meg késedelem, melyekről a 2003. évi költségvetési rendelet bevezetését követően határoztak.

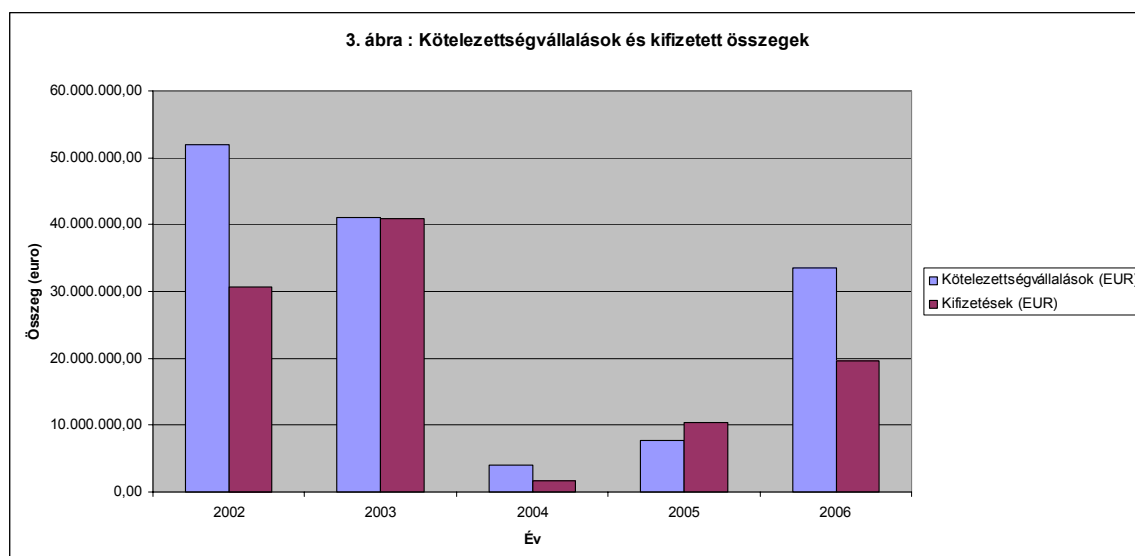
3. táblázat: A finanszírozási státusz országonként

	Kiutalások (EUR)	Kötelezettségvállalások (EUR)	Kifizetések (EUR)	RAC (EUR)	RAC %	RAL (EUR)
Belize	21.770.000,00	11.801.831,80	8.731.223,40	9.968.168,20	46%	13.038.776,60
Jamaica	33.640.000,00	19.784.450,02	16.540.148,01	13.855.549,98	41%	17.099.851,99
Dominika	41.810.000,00	18.319.854,00	9.920.793,04	23.490.146,00	56%	31.889.206,96
St Lucia	56.805.000,00	23.443.666,49	20.338.125,37	33.361.333,51	59%	36.466.874,63
St Vincent	40.510.000,00	11.308.278,00	7.134.508,99	29.201.722,00	72%	33.375.491,01
Grenada	4.000.000,00	2.349.639,83	1.777.643,45	1.650.360,17	41%	2.222.356,55
Suriname	17.470.000,00	10.577.607,23	7.464.445,75	6.892.392,77	39%	10.005.554,25
Karib-térség részösszeg	216.005.000,00	97.585.327,37	71.906.888,01	118.419.672,63	55%	144.098.111,99
Kamerun	35.200.000,00	18.503.298,46	16.401.755,40	16.696.701,54	47%	18.798.244,60
Elefántcsontpart	21.730.000,00	10.001.282,00	8.309.891,55	11.728.718,00	54%	13.420.108,45
Szomália	9.830.000,00	9.293.966,26	3.672.573,26	536.033,74	5%	6.157.426,74
Zöld-foki-szigetek	2.100.000,00	613.780,00	107.766,00	1.486.220,00	71%	1.992.234,00
Madagaszkár	2.000.000,00	500.000,00	400.000,00	1.500.000,00	75%	1.600.000,00
Afrika-részösszeg	70.860.000,00	38.912.326,72	28.891.986,21	31.947.673,28	45%	41.968.013,79
TELJES ÖSSZEG	286.865.000,00	136.497.654,09	100.798.874,22	150.367.345,91	52,4%	186.066.125,78

A 3. táblázat a finanszírozási státuszt tartalmazza országonkénti bontásban, ami az országok közötti jelentős eltéréseket mutatja: Szomáliában majdnem a teljes összeget, Madagaszkár és a Zöld-foki-szigetek esetében csupán az összeg ¼-ét kötötték le szerződésekre. A legnagyobb késés a szakosodást szolgáló kelet-karib-tengeri országok programjaiban mutatkozik. Ugyanakkor a programok kiigazításának csaknem teljes lezárása és a végrehajtás felelősségi jogkörének képviselőkre való átruházása segítette a programok végrehajtását. A 3. ábra mutatja, hogy 2006-ban a leszerződött és október végéig kifizetett összegek az utóbbi évekhez képest jelentősen javultak. A Bizottság abból indul ki, hogy a következő két év alatt vissza tud szerezni néhány elveszített területet.

A 7. szakasz tartalmazza a különleges segítségnyújtási keret értékelését, mely szerint a szakosodás és a versenyképesség javítását célzó intézkedések pénzügyi végrehajtása az utóbbi esetében gyorsabban zajlott. Az eddigi programok végrehajtásának elemzése rámutat arra, hogy a banánágazat hosszú távú erőfeszítései nem hozhatók minden további nélkül összhangba a tanácsi határozat azon követelményével, miszerint a támogatási programokról évente

kell határozni. Emellett az új költségvetési rendelet bevezetését követően ki kellett igazítani a program végrehajtási módjait, ami átmenetileg csökkentette az intézkedéseket és emiatt a programok hatását. Ugyanakkor a program működése során felmerült legtöbb probléma 2005-ben megoldódott. Ez hozzájárult a programok jelentős felgyorsulásához 2006-ban.

7. A KÜLÖNLEGES SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI KERET ÉRTÉKELÉSE

7.1. Általános észrevételek

A program külső értékelését 2005 vége és 2006 eleje között végezték⁶. Lehetőség nyílt arra, hogy kilenc AKCS-országban (Belize, Kamerun, Elefántcsontpart, Dominika, Grenada, Jamaica, Saint Lucia, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek és Suriname) pontosabban megvizsgálják az intervenciókat, mivel ezekben az országokban általában véve 2003-2005 között a projekttevékenységek jelentősen felgyorsultak, miközben a három másik kedvezményezett esetében (Zöld-foki-szigetek, Madagaszkár és Szomália) még nem kezdődtek meg a különleges segítségnyújtási keretből finanszírozott beruházások a tanulmány megkezdésekor.

7.2. A különleges segítségnyújtási keret szerinti országstratégiák relevanciája

A közép- és hosszútávú stratégiák (ld. a Banán Stratégiai Dokumentumokat), melyeket a kedvezményezett AKCS-országokkal közösen fogadtak el és a kormánnyal megkötendő éves programok alapját képezik, már bizonyították relevanciájukat. Azok az államok, melyek a banánágazatuk versenyképességének javítását választották, fenn tudták tartani, illetve növelni tudták az EK-ba exportált banán mennyiségét, ideértve 2006 első hónapjait. A szakosodást választó államok esetében (a Windward-szigetek 1996-ban kb. 191 000 tonnát exportált összesen, 2004-re ez a szám 79 000 tonnára csökkent)

⁶ 2005/102-529 sz. szerződés CRIS száma

tovább csökkent az EK-ba exportált banán mennyisége és a piaci részesedés 1996–2004 között. Külön eset Jamaica, mely mindkét célkitűzést támogatja.

Ezeket a stratégiákat is összhangban állónak találták az adott AKCS-országok fejlesztési stratégiáival, valamint a Bizottsággal az országstratégia-dokumentumokban megállapított támogatási stratégiákkal.

Összességében, a 2003–2006-ra szóló stratégiák (melyek a beruházások elindítását lehetővé tevő finanszírozási megállapodások alapjául szolgálnak) egyre nagyobb mértékben tükrözik a nemzeti és nemzetközi változásokat a közösségi banánpiac jövőbeni alakulása tekintetében. Ez a megfontolás különösen azokra az országokra vonatkozik, melyek határozottan nemzeti banánágazataik versenyképességének javítását tűzték ki célul: Kamerun, az Elefántcsontpart, Belize és Suriname.

7.3. A különleges segítségnyújtási keret banánágazatra gyakorolt hatása

Azokban az országokban, melyekben a különleges segítségnyújtási keretből finanszírozott beruházásokat megelőző időszakban a banánágazat növekedett vagy stabil volt, a különleges segítségnyújtási keret hatása a termelékenység és a hatékonyság növelésében és a költségek csökkentésében jelentkezett. Ez az eset áll fenn Kamerun és az Elefántcsontpart vonatkozásában. Ezekben az országokban a banánágazat egyre nagyobb fokú koncentrációt mutat és függ a közepes vagy nagyobb termelő és/vagy kereskedelmi vállalatoktól (akár multinacionális vagy nem multinacionális vállalat). A különleges segítségnyújtási keret jelentős hatást gyakorolt a termelésre és az ágazat szervezésére, mely már ezt megelőzően is kedvezően alakult. Kamerunban az adatok az átlagos hozamarány 13,9 %-os növekedését mutatják 2002-2004-re az 1994-1998 közötti időszakhoz képest; az export 1998 és 2003 között 20 %-kal növekedett; az 1000 tonnára jutó dolgozók száma az 1998. évi 50,78 főről 2003-ra 40,77 főre csökkent; a csomagolt termék ára vállalatonként 2000 és 2005 között 12,8 %-kal csökkent. Az Elefántcsontparton már 1991–1999 között jelentős haladás történt: 1991-ben 118 400 tonnát termeltek 12 000 hektárnyi területen, 1999-ben 217 500 tonnát termeltek 5493 hektárnyi területen. 1999–2004 között további haladás történt, az export elérte a 229 000 tonnát, melyet 2004-ben 5120 hektárnyi területen termeltek. Ennek megfelelően a hozamarány 1991-ben hektáronként 9,9 tonna, 1999-ben 39,6 tonna és 2004-ben 41,7 tonna volt.

A különleges segítségnyújtási keretet hozzáigazították az ágazat környezetéhez és szerkezeti jellemzőihez, ez Belize-ben és Suriname-ban egyaránt jó eredményekkel járt. A különleges segítségnyújtási keret ebben a két országban meghatározó szerepet játszott az ágazat élénkítésében. Belize-ben, miután az Iris hurrikán 2001-ben elpusztította az összes ültetvényt, a termelés a 2001-es holdankénti 472 rekeszről 2004-re holdanként 760 rekeszre nőtt. Suriname-ban, miután 2002-2003-ban bezárták a válságba jutott ültetvényt, a terméshozam 2004-ben hektáronként 14,5 tonnára csökkent a 2001. évi 15,7 tonnáról, azonban 2005-re jelentősen nőtt, hektáronként 34,8 tonnára.

Továbbá, a versenyképesség javulása (melyet az összes export alakulása és közösségi piacon betöltött pozíció jellemez), melyet részben a különleges segítségnyújtási keretből finanszírozott termelékenységet növelő (melyet az output és a munkatermelékenység növekedésével, és a csökkenő termelési költségekkel mérnek) beruházások eredményeztek, pozitív hatást gyakorolt a foglalkoztatásra a banánágazatban, különösen Kamerunban, Suriname-ban és Belize-ben.

Jamaicán a különleges segítségnyújtási keretet a banánexport-ágazatban maradó vállalatok versenyképességének javítására használták fel jól kidolgozott, a termék minőségére összpontosító technikai segítségnyújtási stratégia keretében. Ennek első hatásai a versenyképességi mutatók javulásában figyelhetők meg. A különleges segítségnyújtási keret sikerrel támogatott olyan (a versenyképesség és a szakosodás célkitűzésére elkülönített összegekből egyaránt finanszírozott) tevékenységeket is, melyek a termelők átállását támogatják a helyi piacra és a főzőbanán-termelésre.

A Windward-szigeteken, miután a programok eredetileg részben a banánágazat versenyképességének javítására irányultak, fokozatosan áttértek az egyértelműen a szakosodást célzó projektekre. Bár az eredeti stratégia kidolgozásakor valószínűleg alábecsülték a Windward banánágazat gyengeségeit és az EK-piacon egyre növekvő versenyt, ez a váltás egy olyan folyamat eredménye volt, melynek során tudatosult annak szükségessége, hogy a Windward-szigeteken új irányt kell adni a gazdasági fejlődésnek. Az 1990-es évek óta tartó általános visszaesés ellenére a Windward-szigetek banánágazata továbbra is jelen van a meghatározott EK-piacokon. A Windward-szigetek banánágazatára kidolgozott stratégia viszonylagos sikerének kulcsa a tisztességes kereskedelem felé történő orientálódás. Bár a különleges segítségnyújtási keret általánosan támogatta a banánágazatot, eddig egyetlen olyan projekt sem született, mely közvetlenül támogatná a stratégia ezen aspektusát.

Érdemes megemlíteni a különleges segítségnyújtási keret és a kereskedelmi minőség közötti kapcsolatot. Az értékelt időszak alatt Jamaicán, Belize-ben és Kamerunban a különleges segítségnyújtási kereteket az EUREPGAP (környezeti és szociális kritériumokra épülő európai kiskereskedői szabvány) és az ISO 14001 (környezetgazdálkodás) minősítés megszerzését célzó kereskedelmi stratégiára használták fel. A tanúsított minőség a kiskereskedelem egyre jelentősebb követelménye, különösen a közösségi piacon. A minősítés megszerzésére irányuló, különleges segítségnyújtási keretből finanszírozott ilyen beruházások pozitív hatást gyakoroltak a környezeti szempontokra és az ültetvényeken uralkodó szocio-gazdasági munkafeltételekre, amellet, hogy az értékesítési láncban erősítették az ágazat pozícióját.

7.4. A gazdaságok és a szociális feltételek diverzifikációjára gyakorolt hatások

Bár még továbbra is korai átfogó értékelés készítése, a hatásértékelés különböző eredményeket tárt fel az 1999 és 2004 között finanszírozott, szakosodásra irányuló tevékenységek vonatkozásában. Összefoglalva ugyanakkor megállapítható, hogy a különleges segítségnyújtási keretből finanszírozott,

szakosodást szolgáló tevékenységek szociális hatással járhatnak, mivel a finanszírozott szociális projektek és infrastruktúrák a banánágazat hanyatlásától sújtott lakosság életkörülményeinek javítását célozzák.

8. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

A különleges segítségnyújtási keret végrehajtásának helyzetét vizsgáló elemzésében a Bizottság elismeri az eszköz végrehajtása során felmerülő nehézségeket. Ugyanakkor 2005-ben megoldották a költségvetési rendelettel kapcsolatos legtöbb működési problémát, ami hozzájárult a programok jelentős felgyorsulásához 2006-ban. A Bizottság továbbra is megtesz minden erőfeszítést a végrehajtás felgyorsítása érdekében, miközben biztosítja az intervenciók minőségét.

Tekintettel a keret összetettségére és a legtöbb kedvezményezettet sújtó korlátozásra, ajánlott a támogatás megerősítése mind a végrehajtásért felelős helyi szintű technikai szervek, mind a végső kedvezményezettek tekintetében. Az ilyen technikai támogatásnak igazgatási és eljárási problémákra kell összpontosítania és nyilvánvalóan komoly szakértelmet kíván.

Tekintettel a keret kedvezményezett országok közötti felosztására, az értékelés kiemeli a CIF-árak alkalmazásával járó problémákat a versenyképességbeli hátrány mérésében. Mivel azonban a különleges segítségnyújtási keret 2008-ban mindenképpen hatályát veszti, a felelősségteljes igazgatás érdeke ellen szólna, ha most bármilyen változást vennénk fontolóra ezen a területen.

Végezetül, a különleges segítségnyújtási keret azon hatásai tekintetében, melyeket az érintett országokban a banánágazat szocio-gazdasági helyzetére gyakorol, az értékelés szerint még túl korai a keretnek az érintett gazdaságok szakosodására gyakorolt hatásainak mérése. A hatás általában véve kielégítő volt az olyan banánágazatokat célzó programok esetében, melyeket a versenyképesség tekintetében kedvező feltételek jellemeznek. A különleges segítségnyújtási keret számára hasznosak lehetnek ugyanakkor az olyan, viszonylag sikeres tevékenységekből nyert tapasztalatok, mint a Windward-szigetek átállása a tisztességes kereskedelemre, mely lehetőséget teremt a kisebb vállalkozásoknak a globális piaci versenyben való fennmaradásra.

Ország	A termelékenység fokozása (I)																
	1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		Össze sen
	Össze g	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	
Belize	3,10	(1)	3,10	(2/6)	3,00	(1)	2,70	(2/3)	3,20	(2/11/14)	2,93	(2/11/14)	2,49	(4/7/14)	1,22	(2,3,14)	21,74
Kamerun	6,20	(1/2/5/11)	5,70	(1/2/5/11)	5,60	(1/2/5/11)	5,10	(1/2/5/11)	4,50	(1/2/3/5/6/11)	4,38	(1/2/3/5/6/11)	3,72	1/2/5/6/9)	3,21	(1,2,3,5,6,11,14,20)	38,41
Zöld-foki-szigetek															0		0,00
Dominika	5,49	(1/14)	5,23	(1/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	0	(-)	0	(-)	10,72
Grenada	0,94	(1/5/8/14)	0,50	(1/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	0	(-)	0	(-)	1,44
Elefántcsontpart	4,32	(1/2/5/14)	4,05	(1/2/5/9/14)	2,60	(1/2/5/9/14)	2,60	(6/7/14)	2,10	(1/2/5/9/14)	1,38	(5/9/12/14)	3,75	(6/9)	4,12	(5,11)	24,92
Jamaica	5,30	(3/5/6/12)	5,30	(1/2/3/4/5/6/8)	3,47	(10)	2,90	(1/2)	2,75	(1/12/14)	2,42	(1/12/14)	2,45	(12/14)	1,75	(2,12,14)	26,34
Madagaszkár	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0		0		0		0,00
St Lucia	4,69	(1/14)	4,96	(1/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	1,45	(12/14)	0	(-)	11,10
St Vincent & a Grenadine-	1,26	(5/14)	0,80	(5/14)	0,00	(-)	0,00	(-)	0,00	(-)	0	(-)	0	(-)	0	(-)	2,06
Szomália															0		0,00
Suriname	3,10	(1/14)	2,70	(1)	2,70	(1)	2,50	(1)	2,20	(1/5)	2,31	(1/12/14)	1,96	(1)	1,67	(2,3,22)	19,14
ÖSSZESEN	34,40		32,34		17,37		15,80		14,75		13,42		15,82		11,97		155,87

Szakosodás (II)																		I és II összesen
Ország	1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		Összesen	
	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus	Összeg	Típus		
Belize					0,45	(9/10)	0,80	(7)							0,89	(9,12,13)	2,14	23,88
Kamerun															0,00		0,00	38,41
Zöld-foki-szigetek	0,50	(7)					0,50	(7)	0,50	(7/14)	0,50	(7/14)	0,5	(7/12)	0,5	(7,12)	3,00	3,00
Dominika	1,01	(7/10)	1,27	(7/10)	6,70	(7/10/11)	6,40	(10/14)	5,90	(17/18)	5,30	(15/19)	4,51	(16)	3,83	(13/14/17)	34,92	45,64
Grenada	0,06	(14)	0,00	(-)	0,50	(10)	0,50	(10)	0,50	(12/13/14)	0,50	(15)	0,5	(15/16)	0,5	(13/14)	3,06	4,50
Elefántcsontpart	0,38	(7/14)	0,30	(7/14)	0,25	(7/14)									0,00		0,93	25,85
Jamaica					1,53	(14)	1,80	(7)	1,65	(7/14)	2,42	(7/14)	1,65	(12/14)	1,75	(7,12,14)	10,80	37,14
Madagaszkár	0,00		0,00		0,00		0,50	(7)	0,50	(7)	0,50	(7)	0,5	(7/12)	0,5	(7)	2,50	2,50
St Lucia	3,81	(7/11)	3,92	(7/11)	9,20	(7/9/10/11/13/14)	8,80	(7/9/10/11/13/14)	8,00	(20)	7,26	(7/11/12/14)	3,06	(7/11/15/20)	5,41	(7/11/13/14/21)	49,46	60,56
St Vincent & a Grenadine-	4,84	(8/14)	5,65	(8/14)	6,40	(8)	6,10	(11/14)	5,60	(11/14)	5,33	(15)	4,53	(16)	3,85	(14/17)	42,30	44,36
Szomália					0,60	(14)	2,80	(1/7)	2,60	(1/7/14)	2,07	(1/7)	1,76	(7/13)	1,5	1/7	11,33	11,33

Suriname																	0,00	19,14
ÖSSZESEN	10,60		11,14		25,63		28,20		25,25		23,88		17,01		18,73		160,44	316,31
A szakosodás százalékban	24%		26%		60%		64%		63%		64%		52%		61%		51%	
	45,00		43,48		43,00		44,00		40,00		37,30		32,83		30,70		316,31	

Megjegyzések a Termelés fokozása és a Szakosodás című táblázatokhoz:

- 1 ÖNTÖZÉS ÉS VÍZELVEZETÉS
- 2 AZ ÜLTETVÉNYEK MEGÚJÍTÁSA
- 3 NÖVÉNYEGÉSZSÉGÜGYI KEZELÉS
- 4 TRÁGYÁZÁS
- 5 CSOMAGOLÁS
- 6 HŰTŐHÁZI TÁROLÁS
- 7 MEZŐGAZDASÁG/VIDÉKFEJLESZTÉS
- 8 UTAK
- 9 SZOCIÁLIS INFRASTRUKTÚRA
- 10 MIKROHITEL
- 11 SZOCIÁLIS PROJEKTEK
- 12 KÉPZÉS
- 13 INTÉZMÉNYI TÁMOGATÁS
- 14 TECHNIKAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS
- 15 MAGÁNSZEKTOR
- 16 IKT
- 17 TURIZMUS
- 18 VÍZ
- 19 INFRASTRUKTÚRA
- 20 KÖRNYEZET
- 21 ENERGIA
- 22 KÖTÉLPÁLYA